

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ
ΙΔΡΥΜΑ ΗΠΕΙΡΟΥ

TECHNOLOGICAL EDUCATIONAL INSTITUTE OF EPIRUS

Σχολή Επαγγελματιών Υγείας και Πρόνοιας
Τμήμα: Λογιοθεραπείας

Θέμα πτυχιακής:

Αυτισμός: Αξιολόγηση και Εναλλακτικά Συστήματα Επικοινωνίας.

Βασιλική Γεωργανά, Ελένη- Νεφέλη Γεωργοπούλου

Επιβλέπων καθηγητής: κ. Δημήτριος Πέσχος

Τριμελής επιτοπή: κ. Βικτωρία Ζακοπούλου

κ. Παύλος Χριστοδουλίδης

κ. Δημήτριος Πέσχος

ΔΙΑΤΑΡΑΧΗ ΑΥΤΙΣΤΙΚΟΥ ΦΑΣΜΑΤΟΣ

Ο αυτισμός προσδιορίζεται ως μια σοβαρή διάχυτη (εκτεταμένη) αναπτυξιακή διαταραχή που εμφανίζεται συνήθως πριν από τη συμπλήρωση των τριών πρώτων χρόνων της ζωής του παιδιού.

(DSM-IV, 1987. ICD-10, 1978).

ΑΙΤΙΑ ΠΟΥ ΠΡΟΚΑΛΟΥΝ ΤΟ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ

Δεν μπορούμε να πούμε με ακρίβεια από τι προκαλείται. Οι θεωρίες είναι πολλές, οι τομείς όμως που ερευνώνται περιλαμβάνουν:

- **Οργανικά αίτια**
- **Χρωμοσομικές ανωμαλίες**
- **Σωματικές παραμορφώσεις**
- **Γενετικά αίτια**
- **Ψυχογενή αίτια**

ΔΙΑΤΑΡΑΧΕΣ ΠΟΥ ΣΥΝΥΠΑΡΧΟΥΝ Ή ΘΕΩΡΟΥΝΤΑΙ ΑΙΤΙΑ ΤΟΥ ΑΥΤΙΣΜΟΥ

- **Γενετικές καταστάσεις** (π.χ. Σύνδρομου εύθραυστου Χ, Οζώδης σκλήρυνση, Σύνδρομο Down)
- **Λοιμώδεις νόσοι** (π.χ. Ερυθρά, Έρπης)
- **Μεταβολικά νοσήματα** (π.χ. Νόσοι του θυρεοειδούς)
- **Νευρολογικές Καταστάσεις** (π.χ. Εγκεφαλίτιδα ,Μηνιγγίτιδα)
- **Ιατρικές καταστάσεις που σχετίζονται με τον Αυτισμό** (π.χ. Οπτικές βλάβες, Ακουστικές βλάβες)

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

/ ΣΥΜΠΤΩΜΑΤΑ

- **Σοβαρές καθυστερήσεις στην ανάπτυξη της γλώσσας.**
- **Σοβαρές καθυστερήσεις στην κατανόηση των κοινωνικών σχέσεων.**
- **Στερεότυπες –Τελετουργικές κινήσεις (Κινήσεις της κεφαλής, Αμφιταλαντεύσεις, Κινήσεις των χεριών, Χαρακτηριστικό βάδισμα, Μορφασμοί.)**
- **Ιδιάζουσα σχέση με τα αντικείμενα**

Το αυτιστικό άτομο εμφανίζει έκπτωση στους παρακάτω τομείς:

- **Αμοιβαίες κοινωνικές συναλλαγές**
- **Επικοινωνία**
- **Γενική συμπεριφορά (όπως εμφάνιση στερεότυπων και διασπαστικών αντιδράσεων)**
- **Ενδιαφέροντα**
- **Δραστηριότητες**

ΤΑ ΕΙΔΗ ΤΟΥ ΑΥΤΙΣΜΟΥ

- **Σύνδρομο Kanner.** Εκδηλώνεται πριν από την ηλικία των 3 ετών.
- **Άτυπος Αυτισμός.** Εμφανίζεται μετά την ηλικία των 3 ετών.
- **Σύνδρομο Asperger.**
- **Σύνδρομο Rett.**
- **Σύνδρομο Εύθραστου X.**
- **Σύνδρομο Landau-Kleffner.** Συμβαίνει σε παιδιά, συνήθως μεταξύ τριών και επτά ετών, των οποίων η ανάπτυξη ήταν προηγουμένως κανονική, αν και μερικά έχουν καθυστέρηση στην ανάπτυξη του λόγου.
- **Σύνδρομο Williams.**
- **Σύνδρομο Cornelia de Lange.**
- **Σύνδρομο Tourette.**
- **Σύνδρομο DAMP.**

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

- **Εξατομικευμένη (PEP-R)**
- **Λογοθεραπευτική**
- **Εργοθεραπευτική**
- **Γνωσιακή (WISC-III, κ.α)**
- **Μαθησιακή**
- **Λειτουργική (κλίμακα Vineland ,Sparrow, Balla, & Cicchetti, 1984).**

ΑΡΧΕΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

- **Ιδιαίτερες δυσκολίες στα μικρά παιδιά, στην υψηλή λειτουργικότητα και στη πολύ χαμηλή νοημοσύνη**
- **Αναλυτικό αναπτυξιακό ιστορικό (ADI)**
- **Παρατήρηση (CARS - ADOS)**
- **Κλινική Εμπειρία**

ΔΙΑΓΝΩΣΤΙΚΑ ΤΕΣΤ-ΕΡΓΑΛΕΙΑ

- **Wisc-III**
- **Κλίμακα Αξιολόγησης Αυτισμού Gilliam (GARS)**
- **Psychoeducational Profile – Revised (PEP-R)**
- **Childhood Autism Rating Scale (C.A.R.S)**
- **Checklist for Autism in Toddlers (CHAT), M-CHAT**
- **ASQ, Australian Scale for Asperger’s Syndrome, ADOS-G, ADI-R, DISCO**
- **Διαγνωστικό τεστ για παιδιά με διαταραγμένη συμπεριφορά τύπου *E-2***
- **Ερωτηματολόγιο Ανάπτυξης Παιδιού για Γονείς**
- **Εργαλείο Λογοθεραπευτικής Αξιολόγησης στο Γνωστικό τομέα**
- **Τυποποιημένα εργαλεία αναπτυξιακής εξέτασης με αποδεκτές ψυχομετρικές ιδιότητες (κλίμακα Bayley scales II)**

WISC -III

- Το WISC III είναι η ελληνική έκδοση της πολύ γνωστής και ευρέως αναγνωρισμένης και σταθμισμένης κλίμακας νοημοσύνης για παιδιά.
- Αποτελείται από 13 επιμέρους κλίμακες ,η καθεμιά από τις οποίες αξιολογεί συγκεκριμένες δεξιότητες του παιδιού.
- Οι 6 υποκλίμακες αξιολογούν τη λεκτική νοημοσύνη του παιδιού (π.χ. αφαιρετική σκέψη, αριθμητικές ικανότητες, μνήμη κ.α.), ενώ οι υπόλοιπες 7 υποκλίμακες αξιολογούν την πρακτική νοημοσύνη του παιδιού (π.χ. οπτικοκινητικό συντονισμό, γραφοκινητική ικανότητα, αντιληψη του χώρου κ.α.)
- Το WISC III χορηγείται από εξειδικευμένους ψυχολόγους και ειδικούς παιδαγωγούς και είναι κατάλληλο για παιδιά από 6 έως 16 ετών. Σε μικρότερα παιδιά ηλικίας 2-6 ετών υπάρχει το τεστ με τα αρχικά WPPSI και για εφήβους άνω των 16 ετών και ενήλικους υπάρχει το τέστ WAIS.

ΚΡΙΤΗΡΙΑ DSM-IV

- **A. Ποιοτική Έκπτωση στην Κοινωνική Συναλλαγή**
- **B. Ποιοτική Έκπτωση στην Επικοινωνία**
- **Γ. Περιορισμένα, Επαναληπτικά & Στερεότυπα Πρότυπα Συμπεριφοράς, Ενδιαφερόντων & Δραστηριοτήτων**

Α.ΠΟΙΟΤΙΚΗ ΕΚΠΤΩΣΗ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΣΥΝΑΛΛΑΓΗ

- **A1** Σημαντική έκπτωση στη χρήση πολλαπλών εξωλεκτικών συμπεριφορών (βλεμματική επαφή, εκφράσεις του προσώπου, στάση του σώματος, χειρονομίες) που ρυθμίζουν την κοινωνική συναλλαγή.
- **A2** Αποτυχία στην ανάπτυξη σχέσεων με συνομηλίκους, κατάλληλων για το αναπτυξιακό του επίπεδο.
- **A3** Έλλειψη αυθόρμητης επιδίωξης συμμετοχής σε απολαύσεις, ενδιαφέροντα ή επιτεύγματα με άλλους ανθρώπους.
- **A4** Έλλειψη κοινωνικής ή συγκινησιακής αμοιβαιότητας

B. ΠΟΙΟΤΙΚΗ ΕΚΠΤΩΣΗ ΣΤΗΝ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ

- **B1 Καθυστέρηση ή ολική έλλειψη της ανάπτυξης της γλώσσας χωρίς προσπάθεια αντιστάθμισης με εναλλακτικούς τρόπους, όπως οι χειρονομίες ή η μίμηση.**
- **B2 Έκπτωση της ικανότητας να αρχίσουν ή να διατηρήσουν μια συζήτηση με άλλους.**
- **B3 Στερεότυπη και επαναληπτική χρήση της γλώσσας ή χρήση ιδιοσυγκρασιακής γλώσσας.**
- **B4 Έλλειψη ποικίλλοντος, αυθόρμητου υποκριτικού παιχνιδιού με παίξιμο ρόλων ή κοινωνική μίμηση, κατάλληλων για το αναπτυξιακό του επίπεδο**

Γ.ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΕΝΑ, ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΑ & ΣΤΕΡΕΟΤΥΠΑ ΠΡΟΤΥΠΑ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ, ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΩΝ & ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ

- **Γ1 Περιγεγραμμένη ενασχόληση με ένα ή περισσότερα στερεότυπα και περιορισμένα ενδιαφέροντα, με παθολογική ένταση ή εστίαση.**
- **Γ2 Προφανώς άκαμπτη εμμονή σε ειδικές, μη λειτουργικές συνήθειες ή τελετουργίες.**
- **Γ3 Στερεότυπες και επαναληπτικές κινητικές ιδιομορφίες (π.χ. χτύπημα ή στράβωμα χεριού ή δαχτύλου, ή περίπλοκες κινήσεις ολόκληρου του σώματος**
- **Γ4 Επίμονη ενασχόληση με τμήματα των αντικειμένων**

ΑΡΧΕΣ ΔΙΑΓΝΩΣΗΣ

- **Απουσία παθογνωμονικού συμπτώματος**
- **Απαιτείται ταυτόχρονη παρουσία επαρκών συμπτωμάτων και από τις 3 περιοχές**
- **Τα κριτήρια δεν εξαντλούν το εύρος των συμπεριφορών**

ΔΙΑΦΟΡΙΚΗ ΔΙΑΓΝΩΣΗ

- **Νοητική Καθυστέρηση**
- **Δυσφασίες / Σημασιολογική-Πραγματολογική διαταραχή**
- **Διαταραχή Ελλειμματικής Προσοχής και Υπερκινητικότητας**
- **Ιδεοψυχαναγκαστική Διαταραχή**
- **Αποφευκτική Διαταραχή – PDA**
- **Εκλεκτική αλαλία**
- **Διαταραχή Tourette**
- **Ψυχώσεις**

ΘΕΩΡΗΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ ΘΕΡΑΠΕΙΑΣ

Οι περισσότερες προσεγγίσεις εξαρτώνται από τις θεωρίες παθογένησης του αυτισμού, στις οποίες βασίζονται, όπως:

A. Συμπεριφορικές-Γνωστικές προσεγγίσεις

- Εφαρμοσμένη Ανάλυση Συμπεριφοράς
- Θεραπεία Συμπεριφοράς
- TEACCH
- Μαθησιακές εμπειρίες: Ένα εναλλακτικό πρόγραμμα για παιδιά προσχολικής ηλικίας και γονείς
- Μελέτη για Νεαρά Άτομα με Αυτισμό

B. Αλληλεπιδραστικές προσεγγίσεις

- Νηπιακή Εξελικτική Θεραπεία
- Θεραπεία Ανάπτυξης Παιχνιδιού

Γ. Αισθησιοκινητικές προσεγγίσεις

- Αισθητηριακή Ολοκλήρωση ή Αισθητηριακή Σύνθεση
- Μέθοδος της Σύνθεσης των Ακουστικών Ερεθισμάτων ή Ακουστική Ολοκλήρωση

Δ. Προσεγγίσεις εναλλακτικής επικοινωνίας

- Επικοινωνιακό Σύστημα Ανταλλαγής Εικόνων
- Εκπαίδευση και υποβοήθηση της επικοινωνίας
- Νοηματική Γλώσσα

Ε. Προσεγγίσεις ενσωμάτωσης-ολοκλήρωσης

ΣΤ. Θεραπεία καθημερινής ζωής

Ζ. Ψυχοδυναμικές προσεγγίσεις ψυχαναλυτικού τύπου

- Θεραπεία Εναγκαλισμού
- Θεραπεία Επιλογών

Η. Οδωτική ή Βοηθούμενη επικοινωνία

Θ. Ψυχοεκπαιδευτικές προσεγγίσεις

- Ψυχοεκπαιδευτική Αξιολόγηση και Θεραπεία
- Τομείς Αναλυτικού Προγράμματος
- Θεωρία κοινωνικής επαφής και Αλληλεπίδρασης

Ι. Ειδικές παρεμβάσεις στον αυτισμό

- Αισθητηριακή Χαλάρωση
- Δραματοθεραπεία
- Αρωματοθεραπεία
- Χοροθεραπεία
- Εργατοθεραπεία
- Θεραπεία Μουσικής Αλληλεπίδρασης
- Θεραπεία με τη βοήθεια της τέχνης
- Λογοθεραπεία
- Μάθηση υποβοηθούμενη από τη χρήση υπολογιστών
- Ψυχοκινητική

ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ-ΘΕΡΑΠΕΙΑ

Χρειάζεται χρόνος , υπομονή, επιμονή , ειδικά μέσα και τεχνικές για να είναι αποτελεσματική η κάθε είδους παρέμβαση

Δεν υπάρχει αποκλειστικά και μόνο μια μέθοδος θεραπείας για το αυτιστικό σύνδρομο .

Υποστηρικτική
παρέμβαση

Χρησιμοποιούμε συνδυασμό μεθόδων ανάλογα με τις ανεπάρκειες και τις ανάγκες.

Ταυτόχρονα βέβαια δεν ενδείκνυται η χρήση πολλών θεραπειών συγχρόνως καθώς και η συχνή αλλαγή τους (Kehrer, 1989, 119)

ΦΑΡΜΑΚΟΘΕΡΑΠΕΙΑ:

Δεν υπάρχουν φάρμακα που θεραπεύουν τον αυτισμό, αλλά αρκετά ψυχοτρόπα φάρμακα έχουν επιδείξει αποτελεσματικότητα σε επιλεγμένα συμπτώματα:

- Αντιψυχωσικά-νευροληπτικά-μείζονα ηρεμιστικά
- Αντικαταθλιπτικά
- Ψυχοδιεγερτικά
- Αγχολυτικά-απλά ηρεμιστικά
- Αντιμανιακά-σταθεροποιητές
- Αντιισταμινικά

(Χ. Καμπάκος, στο «αυτισμός-θέσεις και προσεγγίσεις»,2007)

ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΒΑΣΙΚΩΝ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΩΝ ΔΕΞΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΟΤΗΤΑΣ:

- 1) Η εκπαίδευση είναι δύσκολη
- 2) Σημαντικοί τομείς εκπαίδευσης:
  - Εκπαίδευση για χρήση τουαλέτας
  - Αυτοεξυπηρέτηση (ντύσιμο, πλύσιμο, σωματική υγιεινή, βούρτσισμα δοντιών)
  - Εκπαίδευση φαγητού
  - Εκπαίδευση ύπνου
  - Σωματική υγεία
  - Ελεύθερος χρόνος

(Για την επιτυχία της εκπαίδευσης, η εκάστοτε πράξη υποδιαιρείται σε μικρότερα βήματα)

ΜΕΘΟΔΟΣ PECS:

Το σύστημα Επικοινωνίας με Ανταλλαγή Εικόνων (Picture Exchange Communication System, Brondy & Frost 1994) έχει γίνει μια δημοφιλής στρατηγική επικοινωνίας για παιδιά με αυτισμό και άλλες διαταραχές επικοινωνίας.

Έχει 6 στάδια:

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ TEACCH:

Το πρόγραμμα **Teacch** (**Treatment and Education of Autistic and Communication Handicapped Children**) (θεραπεία και εκπαίδευση παιδιών με αυτισμό και διαταραχές επικοινωνίας), αποτελεί ένα πρόγραμμα εκπαίδευσης, για τα παιδιά με διαταραχές του αυτιστικού φάσματος, που **βασίζεται στη δομημένη διδασκαλία και χρησιμοποιείται για την ανάπτυξη της γλωσσικής ικανότητας στα παιδιά με αυτισμό.**

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ TEACCH:

- Στόχος δεν είναι η θεραπεία αλλά η απόκτηση αυτονομίας
- Σκοπός είναι η προετοιμασία για την ένταξη στο σχολείο, η οποία θα βοηθήσει και στην κοινωνική ένταξη
- Έχει δύο βασικά στοιχεία:
  - 1) Δόμηση και οργάνωση του φυσικού περιβάλλοντος
  - 2) Ατομικό και ημερήσιο πρόγραμμα

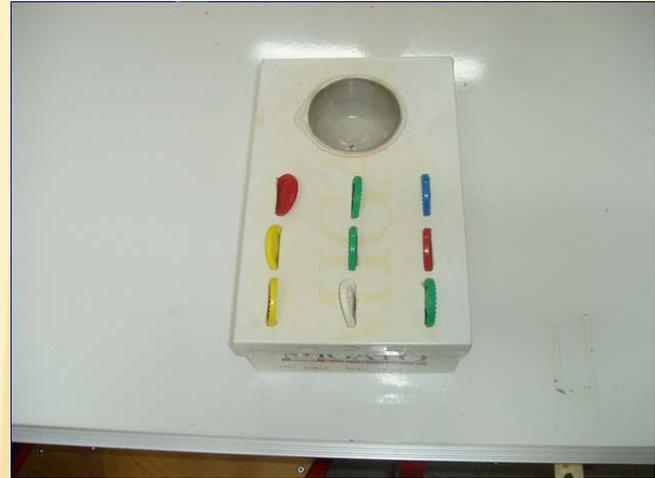

Πρέπει να είναι εξατομικευμένο για κάθε παιδί. Το πρόγραμμα είναι μια λίστα δραστηριοτήτων που εκφράζεται με λεκτικά και οπτικά βοηθήματα

TEACCH

TEACCH

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

«Αν το παιδί δε μπορεί να μάθει με τον τρόπο που το διδάσκουμε, τότε πρέπει να το διδάξουμε με τον τρόπο που μπορεί να μάθει»

Maria Montessori

Ευχαριστούμε για την
προσοχή σας!!!